

3. Žilina

Erb:

Erb mesta Žilina pozostáva zo zeleného trojuholníkového ranogotického štítu so zlatým dvojramenným krížom, ktorého štyri korene smerujú do hrotu štítu. Vo vrchných rohoch štítu sa nachádzajú dve zlaté šesťcípe hviezdčky, každá so šiestimi štíhlymi ramenami, s pomerom vonkajšej opísanej a vnútornej vpísanej kružnice 3:1. Erb mesta Žilina

je rekonštrukciou doteraz najstaršieho známeho erbu mesta Žilina, ktorý sa nachádza na listine z 8. marca 1379.

Poloha:

Mesto leží na severnom okraji Žilinskej kotliny a na začiatku Bytčianskej kotliny, na sútoku Váhu s riekami Kysuca a Rajčianka. Žilinská kotlina sa nachádza medzi horskými chrbtami pohorí Malá Fatra, Strážovské vrchy, Súľovské vrchy, Javorníky a Kysucká vrchovina. Počtom obyvateľstva 84 542 je Žilina štvrté najväčšie mesto na Slovensku. Je administratívnym, hospodárskym a kultúrnym centrom severozápadného Slovenska.

História a pamätihodnosti mesta:

Prvé stopy ľudskej existencie v žilinskom regióne pochádzajú zo staršej doby kamennej (20 000 r. pred n.l.). Slovania sa tu usadili v 5. storočí nášho letopočtu. Pod názvom Sylva a Zilina sa Žilina spomína ako usadlosť a neskôr ako dedina v 13. storočí. Koncom 13. storočia postihlo

mesto nešťastie a okrem kostola svätého Štefana - kráľa, úplne vyhorela. Dôležitú úlohu v dejinách mesta zohrali nemeckí kolonisti z Tešínskeho kniežactva. Tí tu začali stavať nové sídlo, ktorého jadrom sa stal "rínok". V súčasnosti sa nazýva Mariánskym námestím.

V ďalších rokoch sa dostala do vlastníctva Matúša Čáka Trenčianskeho. Po jeho smrti v roku 1321 sa Žilina stala mestom na kráľovskej pôde.

Uhorský kráľ Karol Róbert z Anjou oslobodil mesto od mýta a udelil mu ďalšie výsady.

V tomto období vzniká aj Žilinská mestská kniha, významná literárna a právna pamiatka. Prvý zápis v nemčine pochádza z roku 1378, prvý zápis v slovenskom jazyku pochádza z roku 1451. Posledné zápisy v knihe sú z roku 1561. Počas rokov 1431 až 1434 Žilinu dvakrát dobyli a vypálili husitské vojská a na určitý čas mesto upadlo.

Žilina sa stala v nasledujúcich storočiach významné centrum remeselnej výroby, obchodu a vzdelávania. Od konca pätnásteho storočia postupne vznikli cechy kožušníkov, krajčírov, mäsiarov, kováčov, súkenníkov. V meste bolo koncom 17. storočia 16 cechov a pracovalo tu približne 200 dielní (asi 150 súkenníckych). V období baroka vznikli barokové kláštory a kostoly - Kostol sv. Pavla na Rínku, Kostol sv. Barbory na Kálove, Kráľovská colnica a iné stavby.

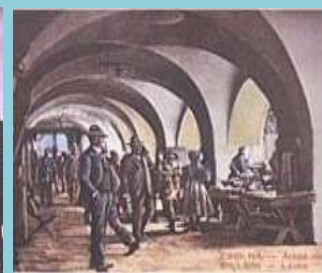
Prvá písomná zmienka o žilinskom gymnáziu (akadémii) pochádza z roku 1542. Od roku 1665 pôsobila v Žiline prvá kníhtlačiareň. V roku 1691 zriadili jezuiti v meste nižšie gymnázium.

Neskôr sa Žilina stala rušným a významným hospodárskym centrom širokého okolia a jej trhy a jarmoky mali významnú obchodnú funkciu. Koncom 19. storočia sa mesto rozvíja a to hlavne v doprave a vo výstavbe železníc. Od roku 1871 spojzdrnili košicko -

bohumínsku železnicu. Tým sa začal rozvíjať aj priemysel. Dokončila sa výstavba významného textilného závodu s pôvodným názvom Maďarská továreň na vlnené látky, vojenské súkno a pokrovce a chemická továreň na výrobu umelých hnojív, ľudovo nazývaná Hungaria. Od roku 1903 sa budovala Priemyselná výstavba Horného Uhorska v Žiline.

Po roku 1945 počet obyvateľov rástol. Vybudovali sa tu 4 rozsiahle sídliská - Hliny, Vlčince, Solinky a Hájik. Rástol počet škôl všetkých stupňov a kultúrnych stánkov rôzneho druhu. Veľký význam mal rok 1960, kedy tu z Prahy premiestnili Vysokú školu dopravnú.

Po roku 1990 prechádza mesto búrlivým vývojom. Prebieha rekonštrukcia starého mesta, z vlastných zdrojov si mesto vybudovalo trolejbusovú dopravu, pokračuje výstavba diaľničných privádzačov a mimoúrovňových križovatiek. V súčasnom období je Žilina komplexným polyfunkčným mestom a so svojim okolím tretím najvýznamnejším priemyselným centrom na Slovensku.

Významné stavby:

Budatínsky zámok na sútoku Váhu a Kysuce je jednou z najvýznamnejších historických pamätihodností mesta. Má bohaté dejiny a spomína sa už začiatkom 14. storočia. Bol obývaný až do r.1945 posledným grófom z rodu Csákyovcov.

Považská galéria umenia - vznikla v roku 1976 osamostatnením sa od Považského múzea. Výstavy sú obsahovo zamerané na súčasné umenie. Na budove je pamätná tabuľa, ktorá pripomína konanie výstavy maliarov v roku 1903. V roku 2008 budova prešla rekonštrukciou, ktorá riešila dispozíciu podkrovia, strechy a úpravu vonkajšej fasády.

Kostol svätého Juraja - rímskokatolícky drevený kostol v žilinskej mestskej časti Trnové. Je to najzápadnejšie lokalizovaná drevená sakrálna stavba na Slovensku.

Kostol sv. Štefana Kráľa je rímskokatolícky kostol v Žiline, postavený v neskororománskom slohu. Ide o najstaršiu architektonickú pamiatku na území mesta

Kostol sv.Barbory, známy aj ako Františkánsky kostol, je významným barokovým objektom v Žiline.

Katedrála Najsvätejšej Trojice (alebo ľudovo Farský kostol) je rímskokatolícky farský kostol v historickom centre Žiliny. Je významnou pamiatkou na hranici pamiatkovej rezervácie. Nachádza sa na východnom okraji historického jadra mesta, nad Námestím A. Hlinku, na ulici Horný val. Od roku 2008 sa kostol stal

katedrálou v rámci terminológie rímskokatolíckej cirkvi. Je diecéznym kostolom Žilinskej diecézy.

Mestské divadlo

Bábkové divadlo

Galéria Klasik

Galéria na Hornom vale

Galéria Aura

Múzeum židovskej kultúry - expozícia judaík

Rádio - Rádio Frontinus, Rádio ZET

Televízia - TV Patriot

Tlač - týždenníky Žilinský večerník a Žilinské noviny

Socha Andreja Hlinku - Otca národa na Hlinkovom námestí, autor Ladislav Berák.

Socha Antona Bernoláka od akademického sochára Juraja Brišáka. Dielo bolo vytvorené v roku 2000 a je umiestnené na Ul. Antona Bernoláka.

Socha sv. Cyrila a Metoda na balustráde nad Hlinkovým námestím. Socha bola odhalená v roku 2004 a jej autor je žilinský akademický sochár Ladislav Berák.

Bronzová busta generála M. R. Štefánika na Štefánikovom námestí. Autor Ladislav Berák.

Pamätník Jozefovi Miloslavovi Hurbanovi odhalený v roku 2006

v Budatíne. Pamätník symbolizuje slovenskú štátnosť. Na mohutnom trojvrší je slovenský dvojkríž. Vpredu na podstavci je jazdecká socha s J. M. Hurbanom. Je postavený na miestach bojov slovenských dobrovoľníkov pod vedením J. M. Urbana proti maďarským gardám v revolučných rokoch 1848/49.

Centrum mesta Žilina už celkom dobre poznáme aj vďaka každoročným návštevám bábkového divadla. Aj v tomto školskom roku nás v jeho repertoári zaujala divadelná hra s názvom PETER PAN. Jej filmovú podobu poznajú takmer všetci, preto sme boli zvedaví, ako sa bude v prevedení bábkohercov odlišovať od pôvodnej verzie. A musíme uznať, že sme boli príjemne prekvapení. Aj tí, ktorí sú zvyknutí z televízie na rôzne filmové efekty ticho sedeli a so zatajeným dychom sledovali, či sa podarí Petrovi

Panovi poraziť tlupu nebezpečne vyzerajúcich pirátov. A hoci mnohé situácie vyzerali nebezpečne, dobro, priateľstvo a spravodlivosť nakoniec predsa len zvíťazili. Ako v každej správnej rozprávke.

Ostatné zaujímavosti žilinského kraja zhrnuli vo svojej prezentácii jeho patróni:

- [Prezentácia - Žilinský kraj](#)

Svoje vedomosti o tomto regióne sme si overili aj vo vedomostnom kvíze. Súťaženie bolo napínavé, lebo sme bojovali o zaujímavé ceny, ktoré nám poskytol bývalý primátor mesta Žilina, Ivan Harman.

- [vedomostný kvíz o Žiline](#)

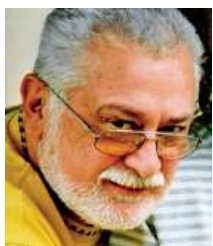

Osobnosti:

Ľubomír Feldek - básnik, prozaik, dramatik a prekladateľ (* 1936). Prvé básne uverejňoval ešte počas štúdií na strednej škole v školskom časopise Mladý priekopník. Jeho tvorba je inšpirovaná českým poetizmom, najmä poéziou Vítězslava Nezvala. Poéziu píše „pre všetkých päť zmyslov“, stavia ju na neobvyklej citlivosti vnímania sveta, zdôraznenej citovosti, konkrétnosti, obraznosti, fantazijnosti, intímnosti. V jeho poézii dominuje najmä metaforický princíp. Okrem vlastnej tvorby sa venoval i prekladom z modernej svetovej poézie a klasických dramatických diel. Tvorba pre dospelých: *Van Stiphout, Moja žena Oľga a nekonečno, Jediný slaný domov, Kriedový kruh, Paracelsus, Dvaja okolo stola, Slovák na Mesiaci, Lekárnička zamilovaných...* Tvorba pre deti a mládež: *Hra pre tvoje modré oči, Jediný slaný domov, Telefón, Novoročné pozdravy, Kolesá, krúťte sa!, Hlava, ktorú som mal vtedy, O hluchej babke a vnúčikovi Zlatúšikovi, Stratený zverinec...*

Ľubo Gregor - herec (* 1943)

Dušan Grúň - spevák (* 1942)

Ivan Krajíček - (* 24. máj 1940, Žilina – † 5. jún 1997, Bratislava) bol slovenský herec, spevák, komik, režisér, moderátor a zabávač.

Ján Lenčo - spisovateľ (* 1933), literárny kritik a autor literatúry pre deti a mládež. Vo svojich dielach nastoľuje mnohé otázky ľudského bytia a existencie - otázky života, smrti, pravdy, spravodlivosti, moci, myslenia, ľudských túžob a citov, prosté všetkého, čo človeku pomáha, ale i bráni v sebarealizácii. Pri písaní využíva mnohé literárne formy, ako legendy, podobenstvá, bájky, grotesky až absurditu. Pre jeho tvorbu je tiež príznačná intelektuálna epika, zameraná proti neľudskosti,

bezpráviu, diktátu, útlaku a neslobode. Najznámejšie diela: Cesta na morské dno, Nepokoj v minútach, Ďaleká a blízka, Hviezdne okamihy, Žena medzi kráľmi... Tvorba pre deti: Čarovný kameň, Čarodejník z Atén, Mesačná princezná a iné rozprávky z blízkych i ďalekých krajín...

Anna Šišková – herečka. Filmografia: Tichá radosť, Úsmev diabla, Krajinka, Slniečny štát...

Andrea Verešová – Miss Slovensko 1999

Marek Mintál – futbalista, reprezentant Slovenska

Ronald Petrovický – hokejista (* 1977)

Významnou osobnosťou žijúcou neďaleko Žiliny bol aj legendárny Jánošík. Dobrodruh,

vzdorujúci vrchnosti... Spravodlivý a veľkorysý bandita, ktorý plným priehrštím rozdával nakradnuté. Skutočnosť však bola trochu iná. Dňa 26. januára 1688 sa v rodine Martina Jánošíka narodil syn Juraj. Mladosť strávil na rodnom hospodárstve. Hoci majetkové pomery Jánošíkovcov neboli až také biedne ako to vykresľujú neskoršie legendy, okrem Juraja boli v rodine ešte traja chlapci - čo bolo priveľa aj na omnoho väčšiu usadlosť. Osemnásťročný mladík preto uvítal možnosť, ako sa dostať z domu. Roku 1706 sa stal jedným zo žoldnierov vojska

Františka Rákociho.

Po príchode z armády sa Juraj istý čas držal pluhu. Na jeseň roku 1710 sa však na jarmoku v Liptovskom Mikuláši stretol so starým známym - Uhorčíkom. Ten mu predostrel zaujímavejšiu perspektívu ako celodennú drinu na poli - pašovanie koní z Poľska. Jánošík sa stal príležitostným členom Uhorčíkovej družiny. Vypomáhal pri veľkých akciách a veľmi rýchlo si osvojoval finty tohto remesla. V lete roku 1711 Tomáša Uhorčíka chytili. Hoci v septembri toho istého roku s pomocou priateľov z väzenia ušiel, rozhodol sa zbojnícke remeslo zavesiť na klinec. Vodcovstvo družiny odovzdal dvadsaťtiročnému Jurajovi,

ktorý 29. septembra 1711 v prítomnosti družiny zložil zbojnícku prísahu. Súčasťou takejto prísahy bola previerka zdatnosti, ktorá v Jánošíkovom prípade musela byť zvlášť prísna - veď išlo o kapitánsky post. Podľa dobových záznamov prijímaný musel preukázať svoju schopnosť v zaobchádzaní s mečom, v streľbe z pištole i v zápase. Schopnosť rýchlo a obratne sa pohybovať dokázal pri skoku cez vopred pripravenú, nadmerne vysokú vätu.

Zbojníci sa okrem pravidelného pašovania sústreďovali na prepady vopred vyhladených kupcov, no predovšetkým remeselníkov a sedliakov na jarmokoch. Medzi stabilné základne Jánošíkovej družiny patrili predovšetkým Terchová, kde bol prechovávačom Jurajov mladší brat Ján a Klenová, kde sa pod menom sporiadaného občana Martina Mravca skrýval Tomáš Uhorčík. Družina postupne rozširovala pole pôsobnosti, okrem Liptova zbojníci organizovali svoje akcie na Orave, v Trenčianskej stolici, ale i v Gemeri.

Jánošík bol však začiatkom roku 1713 chytený a uväznený vo vranovskom kaštieli. Vodcu zbojníkov súdil stoličný súd, členmi ktorého boli aj niektorí poškodení. Pojednávanie sa uskutočnilo v dňoch 16 - 17. marca 1713. Počas vypočúvania sa Jánošík správal ako skutočný hrdina. Tvrdošjne odmietal prezradiť spoluvinníkov, popieral účasť na akejkoľvek vražde. Tak či onak, obvinenému bola dokázaná účasť na množstve majetkových deliktov - lúpežných prepadnutiach či podpáleniach usadlostí. Navyše pri prehliadke rodného Jurajovho domu vojaci objavili množstvo šatstva a šperkov - evidentne časť koristi. A tak bol pred súd privedený i Jurajov brat Ján. Obaja boli napokon odsúdení na smrť. Juraj mal byť obesený za rebro na hák, druh Jánovej popravy nie je známy.

Hrdina povestí a rozprávok, nepremožiteľný šuhaj s vrkôčikmi a vílami očarovaným opaskom sa stal námetom mnohých rozprávok, legend, povestí či filmových spracovaní. Tu je jeden z pohľadov na túto legendárnu postavu:

- [Prezentácia - Jánošík](#)

Zdroje:

<http://www.zilina.sk/>

<http://sk.wikipedia.org/wiki/%C5%BDilina>

[http://www.dobrodruh.sk/historia/janosik---pravda-alebo-
legenda](http://www.dobrodruh.sk/historia/janosik---pravda-alebo-
legenda)